

AKADEMIK MUSTAQILLIK – DEMOKRATIK HAYOT VA SIFATLI
TA'LIMNING ASOSIY SHARTI.

Yuldashev Feruz Isroil o'g'li.

Buxoro davlat universiteti

Tayanch doktorant.

Akademik mustaqillik Oliy ta'lim muassasalariga avvalgi ta'lim tuzilmasining funksiyalaridan farqli ravishda nafaqat oliy ma'lumotli kadrlarni o'qitish bilan shug'ullanadi, balki o'zining milliy va xalqaro statuslarini oshirish maqsadida OTMda faoliyat olib borayotgan olimlarning ilmiy tadqiqot natijalarini yaxshilash va izlanishlaning samaradorligini oshirish uchun imkoniyatlar shakllantiradi. Universitet fakultetlarida tashkil qilingan ishchi guruhleri olimlarning tadqiqot natijalarini baholash, to'g'ri yo'naltirish va ularning rivojlantirish uchun zaruriy muhitni shakllantirib talab qilingan resurslar kombinatsiyasini ta'minlashlari academic mustaqil OTMlarning raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi¹.

Garchi raqobat strategiyalari va tashkilotlararo madaniy kurash strategiyalari to'g'risida ilmiy izlanishlar va tadqiqotlar yaqin o'tmishdan boshlangan bo'lsada, raqobat Adam Smit, David Rikardo, shuningdek iqtisodchi-siyosatchi Karl Mark tomonidan uy xo'jaligi iqtisodiyotidan zamonaviy iqtisodiyotga qadar rivojlanishning richagi sifatida ta'kidlangan. Xususan A.Smit birinchi o'rinda raqobat, raqobat foyda darajalarini tenglashtirish orqali mehnat va kapitalning optimal taqsimlanishiga olib kelishini isbotlab, taklifning qisqarishi narxlarning oshishiga olib kelishini tushuntirgan. Shuningdek, taklif hajmi katta bo'lib, narx avvalgiga nisbatan past bo'lsa, sotuvchilar o'rtasidagi xaridorlarni jalb qilish maqsadida kurash boshlanadi².

Oliy ta'lim muassasalari o'rtasidagi raqobat asosan quyidagi yo'nalishlarda amalga oshadi:

OTMlar o'rtasidagi raqobat yo'nalishlari:

- Qabul jarayonlari
- Akademik dasturlar
- Fakultet va tadqiqot tashabbuslari
- Ob'ektlar va infratuzilma
- Reytinglar va obro'
- Talabalarni qo'llab-quvvatlash xizmatlari
- Bitiruvchilar guruhleri va ish beruvchi tashkilotlar bilan hamkorlik
- Xilma-xillik va inklyuzivlik
- Texnologik yutuqlar

1. Qabul jarayonlarining o'ziga xosligi. OTMlar turli darajadagi stipendiyalar, moliyaviy yordam paketlari va qabul jarayonlarining osonlashtirilganligi va o'quv yilining

¹+United_States_accreditation_in_higher_education_does_it_dilute_academic.pdf

². Смит, А. Исследование о природе и причинах богатства народов. В2 т. Т. 2 / А. Смит. – М. : Наука, 1993. – 570 с

turli mavsumlarda tashkil qilinishi orqali eng salohiyatli talabalarni jalb qilish uchun raqobatlashadi. Shuningdek, ular o'ziga xos xususiyatlari va o'quv dasturlarini namoyish qilish uchun marketing kampaniyalari, kampus tashriflari va targ'ibot tadbirlariga e'tibor qaratishlari mumkin.

2. Akademik dasturlar. OTMlar talabalar va mehnat bozori ehtiyojlariga mos keladigan innovatsion va yuqori sifatli o'quv dasturlarini taklif qilishga intilishadi. Ular yangi dasturlarni joriy etish, mavjudlarini yaxshilash yoki rivojlanayotgan sohalarida ixtisoslashtirilgan kurslar va konsentratsiyalarni taklif qilish orqali raqobatlashadi.

3. Fakultet va tadqiqot tashabbuslari. OTMlar o'z sohalarida taniqli bo'lgan yuqori darajadagi professor-o'qituvchilarni yollash va saqlab qolish uchun raqobatlashadilar. Ko'zga ko'ringan professor-o'qituvchilar, tadqiqotchilar va ekspertlar institut obro'sini oshirib, iqtidorli talabalarni jalb etishlari mumkin. OTMlar, shuningdek, ilg'or tadqiqot tashabbuslarini qo'llab-quvvatlash maqsadida tadqiqot grantlari va moliyalashtirishni ta'minlashga intiladi.

4. Ob'ektlar va infratuzilma. Zamonaviy o'quv xonalari, ilmiy laboratoriyalar, kutubxonalar, sport inshootlari va talabalar turar joylari kabi ob'ektlar va infratuzilmalarning sifati OTMning raqobatbardoshligiga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin. OTMlar talabalarga qulay ta'lim muhitini ta'minlash va potentsial abituriyentlarni jalb qilish uchun eng zamonaviy infratuzilmaga sarmoya kiritadi.

5. Reytinglar va obro' qozonish maqsadida OTMlar QS World University Rankings va Times Higher Education World University Rankings kabi turli milliy va xalqaro reyting tizimlarida o'z reytinglarini yaxshilash uchun raqobatlashadi. Yuqori reyting institutning obro'sini oshirishi, ko'proq abituriyentlarni jalb qilishi hamda hamkorlik va sherikliklarning oshishiga olib kelishi mumkin.

6. Talabalarni qo'llab-quvvatlash xizmatlari. OTMlar talabalarni qo'llab-quvvatlash xizmatlarini, jumladan, karyera bo'yicha maslahatlar, amaliyotlar, chet elda o'qish dasturlari, darsdan tashqari tadbirlar va talabalar tashkilotlarini taklif qilish orqali raqobatlashadi. Talabalar uchun qo'llab-quvvatlovchi va tajribaorttirish imkoniyatini taqdim etish OTMni raqobatchilardan ajratib turishi mumkin.

7. Bitiruvchilar guruhlari va ish beruvchi tashkilotlar bilan hamkorlik. OTMlar muvaffaqiyatli bitiruvchilar guruhlari va ish beruvchilar bilan aloqalarni o'rnatishga harakat qilishlari kerak. Yuqori mansablarda ishlayotgan va muvaffaqiyatli bitiruvchilar institut obro'siga hissa qo'shishi, bitiruvchilarni ishga joylashtirishda yordam berishi mumkin. OTMlar tez-tez bu aloqalarni osonlashtirish uchun bitiruvchilar uchun tadbirlar va yarmarkalarini tashkil qiladi.

8. Xilma-xillik va inklyuzivlik. Talabalar etnik tarkiblarida xilma-xillikni rag'batlantirish oliy o'quv yurtlari o'rtasida raqobatni kuchaytirish sohasidir. Turli xil talabalar populyatsiyasini, inklyuziv kampus muhitini faol ravishda qo'llab-quvvatlovchi OTMlar ko'pincha talabalar uchun yanada jozibador hisoblanadi va raqobatbardosh ustunlikka ega bo'lishi mumkin.

9. Texnologik yutuqlarga erishish uchun OTMlar talabalar ta'lim tajribasini oshirish uchun ilg'or texnologiyalar va elektron ta'lim platformalariga sarmoya kiritadi. Onlayn kurs takliflari, virtual laboratoriyalar va interfaol o'quv vositalari OTMni ajratib qo'yishi va

masofaviy yoki gibrid o'qitish variantlarini afzal ko'rgan talabalarga moslashuvchanlikni ta'minlashi mumkin.

Xulosa qilib aytganda, bugungi raqobat ko'lami iqtisodiyotning barcha tarmoqlari singari, Oliy ta'lim tizimiga ham bozor iqtisodiyoti muhitini olib kirmoqda. Darhaqiqat, raqobat – zamonaviy, demokratik jamiyatning davomli rivojlanishini talab qiladigan va muntazam osishni rag'batlantiradigan motivdir.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Isroil o'g'li Y. F. The Importance of the Teacher-Student Ratio in Improving the Quality of the Educational Environment in Higher Educational Institutions //Global Scientific Review. – 2023. – T. 13. – C. 76-81.
2. Yuldashev F. O'ZBEKISTON TURIZM SALOHİYATINI RIVOJLANTIRISHDA XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI VA KLASTERLARNING ANAMIYATI //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.uz). – 2021. – Т. 8. – №. 8.
3. Abdullayeva H. Japanese Experience in Increasing the Efficiency of Tourist Territories in Uzbekistan //Центр Научных Публикаций (Buxdu. Uz). – 2021. – Т. 7. – №. 7.
4. Khamidov, Obidjon Khafizovich. "FOREIGN COUNTRIES'EXPERIENCE IN DEVELOPING TOURISM POTENTIAL AND SIGNIFICANCE OF CLUSTERS IN UZBEKISTAN." *Scientific reports of Bukhara State University* 4.2 (2020): 281-284.
5. Isroilugli, Y. F. . "Prospects for Post-Pandemic Development in the Tourist Areas of Uzbekistan". *European Multidisciplinary Journal of Modern Science*, vol. 4, Mar. 2022, pp. 809-12, <https://emjms.academicjournal.io/index.php/emjms/article/view/189>.
6. Yuldashev F. ЖАҲОН ТУРИЗМ САНОАТИДА ПАНДЕМИК ҲОЛАТ ВА УНИНГЎЗБЕКISTON ТУРИЗМ МУҲИТИГА ТАЪСИРИ //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.uz). – 2021. – Т. 8. – №. 8.
7. Yuldashev F. ЎЗБЕКISTONДА ТУРИСТИК ҲУДУДЛАРНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ВА КЛАСТЕРЛАР ФАОЛИЯТИНИ КЕНГАЙТИРИШ //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.uz). – 2021. – Т. 8. – №. 8.